

Τὸ περιοδικὸ Πάντα τὰ ἔθνη
ὡς ἀγωγὸς μετάδοσης τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας
στὴν οἰκουμένη. Ἐπικοινωνιακὴ προσέγγιση

Νικολάου Γ. Τσιρέβελου*

Εἰσαγωγὴ

Στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἀφυπνίσθηκε στὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '50 καὶ στὴ συνέχεια αὐξήθηκε ἕως τὶς ἡμέρες μας¹. Τὸ γεγονός αὐτὸ ὁδήγησε στὴ σταδιακὴ ἴδρυση νέων ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων σὲ διάφορες χῶρες τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ὠκεανίας, μὲ τὴν ὑποστήριξη τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κύπρου ἀλλὰ καὶ τὸν συντονισμό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας.

Στὴν ἀναζωπύρωση τοῦ σύγχρονου ἐνδιαφέροντος γιὰ τὴν ἱεραποστολὴ συνέβαλαν ἀναμφισβήτητα τὰ ἱεραποστολικά περιοδικά. Μὲ τὴν ὕλη τους ἔκαναν γνωστὴ τὴ θεολογία τῆς ὀρθόδοξης ἐν Χριστῷ μαρτυρίας (ἱεραποστολῆς)² στὰ ἔθνη καὶ φρόντισαν γιὰ τὴ δημοσιογραφικὴ ἐνημέρωση τῶν ἀναγνωστῶν σχετικὰ μὲ τὰ δρώμενα στὶς νέες ἱεραποστολικὲς ἐκκλησίες. Συνάμα μερίμνησαν γιὰ τὴν κινητοποίηση

* Ὁ Νικόλαος Γ. Τσιρέβελος εἶναι διδάκτωρ Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ διδάσκων στὸ Τμῆμα Θεολογίας καὶ Πολιτισμοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Logos Tirana.

1. Βλ. Αναστάσιος (Γιαννουλάτος), *Ἱεραποστολὴ στὰ ἔθνη τοῦ Χριστοῦ*, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 2007, σ. 162.

2. Ἐπιλέγεται ὁ ὅρος «μαρτυρία» ἀντὶ τοῦ «ἱεραποστολῆς», διότι ὁ πρῶτος ἀπαντᾷ στὴν Καινὴ Διαθήκη (Πράξ. 1, 8) καὶ σημαίνει ἐλεύθερη πράξη μεταφορᾶς τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Σύμφωνα μὲ τὸν Ἡλία Βουλγαράκη, ὁ ὅρος «ἱεραποστολή» ἀποτελεῖ νεολογισμό τοῦ 19ου αἰῶνα· βλ. στό: Ἡλ. Βουλγαράκης, *Ἡ ἱεραποστολὴ κατὰ τὰ ἑλληνικὰ κείμενα ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1917*, ἐκδ. Πορευθέντες, Ἐν Ἀθήναις 1971, σσ. 82-148.

τοῦ κόσμου, ὥστε νὰ συνδράμει ποικιλοτρόπως καὶ νὰ ὑποστηρίξει τὴν περαιτέρω συνέχεια τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου.

Ὅλα τὰ ἑλληνόφωνα περιοδικά, ποὺ κυκλοφόρησαν καὶ κυκλοφοροῦν, εἶναι τριμηνιαῖα καὶ ἀποτελοῦν πρωτοβουλίες ἰδιωτικῶν ἱεραποστολικῶν συλλόγων³. Ἐξαιρεση ἀποτελεῖ τὸ περιοδικὸ *Πάντα τὰ Ἔθνη*, τὸ ὁποῖο ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ «Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς» καὶ ἀποτελεῖ ἐνημερωτικὸ καὶ πληροφοριακὸ ὄργανο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὸ περιοδικὸ *Πάντα τὰ Ἔθνη* τυπώθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1981 καὶ ἡ κυκλοφορία του συνεχίζεται ἕως καὶ τὶς ἡμέρες μας. Ἡ ἀρθρογραφία του περιλαμβάνει θεολογικὰ καὶ εἰδησεογραφικὸ ὅμοιο τύπου ἄρθρα.

Σκοπὸς τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀποτύπωση τῆς μαρτυρίας τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὴ κωδικοποιήθηκε στὸ περιοδικὸ *Πάντα τὰ Ἔθνη* (ἀπὸ ἐδῶ καὶ στὸ ἐξῆς: *ΠτΕ*) κατὰ τὴν πρώτη δεκαετία ἐκδόσεώς του (1981-1990). Ἰδιαίτερη ἔμφαση δίδεται στὴ θεολογικὴ τεκμηρίωση τῆς ἐν Χριστῷ μαρτυρίας, ἡ ὁποία καταγράφεται στὰ ἄρθρα τοῦ περιοδικοῦ, καθὼς καὶ στὴ μέριμνα τῶν ἀρθρογράφων γιὰ θεολογικὴ σπουδὴ τῶν ἀναγνωστῶν.

Γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς παρουσίας ἔρευνας μελετήθηκαν ὅλα τὰ κείμενα τῆς περιόδου 1981-1990 (τεύχη 1-40) τοῦ περιοδικοῦ *ΠτΕ*. Ἡ βασικὴ

3. Τὰ ἱεραποστολικά περιοδικὰ ποὺ κυκλοφόρησαν καὶ κυκλοφοροῦν μὲ βάση τὴ χρονολογία τῆς πρώτης ἐκδόσεως εἶναι τὰ ἀκόλουθα: α) Τὸ πρῶτο ἱεραποστολικὸ περιοδικὸ ποὺ δημοσιεύθηκε εἶναι τὸ *Πορευθέντες*, τὸ ὁποῖο γεννήθηκε μέσα ἀπὸ τὶς διεργασίες τοῦ «Συνδέσμου» τὸ 1959 καὶ κυκλοφορήθηκε μὲ τὴ μέριμνα τοῦ «Διορθόδοξου Ἱεραποστολικοῦ Κέντρου Ἱεραποστολῆς» ἕως τὸ ἔτος 1969. β) Τὸ *Ἐξωτερικὴ Ἱεραποστολή* τῆς «Ἀδελφότητος Ὁρθόδοξου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς Θεσσαλονίκης» τυπώθηκε τὸ 1964. γ) Ἡ ἐκδοσις τοῦ *Ἱεραποστολικοῦ Ταχυδρόμου* ξεκίνησε τὸ 1984 καὶ ὀφείλεται στὶς πρωτοβουλίες τοῦ «Πανελληνίου Χριστιανικοῦ Ὁμίλου Ὁρθόδοξης Ἱεραποστολῆς». δ) Τὸ *Φῶς Ἐθνῶν* προέρχεται ἀπὸ τὸν «Σύλλογο Ὁρθόδοξης Ἱεραποστολῆς Ὁ Πρωτόκλητος», ἐδρεῦει στὴν Πάτρα καὶ τυπώθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1989. στ) Τὸ περιοδικὸ *Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς* τοῦ «Ἱεραποστολικοῦ Συνδέσμου Ἁγίου Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς Θεσσαλονίκης» (παλαιότερη ὀνομασία «Σύνδεσμος Φίλων Ὁρθόδοξου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς Κολουέζι-Ζαῖρ») κυκλοφορήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1990 καὶ συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Πρωτεργάτης του θεωρεῖται ὁ Γιώργος Ἀσλανίδης, πατέρας τοῦ ἱεραποστολοῦ π. Κοσμᾶ Γρηγοριάτη. Ν. Τσιρέβελος, *Τὰ ἱεραποστολικά περιοδικὰ καὶ ἡ ἀποτύπωση τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας. Ἐπικοινωνιακὴ προσέγγιση*, Διδακτορικὴ Διατριβή, Τμῆμα Θεολογίας, Θεολογικὴ Σχολὴ Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 2014, σσ. 12-13.

μεθοδολογία στηρίζεται στο σχήμα της ανθρώπινης επικοινωνίας⁴, το οποίο έχει προσαρμοσθεί στις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας και αναπτύσσεται στους εξής παράγοντες: στον πομπό (άρθρογράφοι), το μήνυμα (βασικές θέσεις), το θέμα (κεντρική έννοια), τον άγωγό (το περιοδικό ΠτΕ), τον κώδικα επικοινωνίας (έλληνική γλώσσα) και τους αποδέκτες (έλληνόφωνοι ορθόδοξοι αναγνώστες). Για την επίτευξη των στόχων μας η εργασία διακρίνεται στις ακόλουθες ένότητες: στα έκδοτικά στοιχεία και τον κώδικα επικοινωνίας (γλώσσα) του περιοδικού (άγωγός), τον πομπό που αποτελούν ή έκδοτική ομάδα και οι άρθρογράφοι και το μήνυμα, δηλαδή την αποτύπωση της θεολογικής τεκμηρίωσης της Όρθόδοξης μαρτυρίας σε διάφορες κατηγορίες, οι οποίες προκύπτουν από την «κατ' έσοχην θεολογική θέση που αναπτύσσεται και μεταδίδεται»⁵ από τους συγγραφείς. Η εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα σχετικά με την έκδοση του ΠτΕ κατά την πρώτη δεκαετία του.

Η έκδοση του περιοδικού Πάντα τὰ Ἔθνη

Το περιοδικό Πάντα τὰ Ἔθνη ἐξεδόθη τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1981. Ἡ ἐκδοση ἀνήκει στὴν «Ἀποστολικὴ Διακονία», Ὄργανισμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφασή της: «λίαν ἀσμένως ἀπεδέχθη καὶ ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν ὑμετέραν ἀπόφασιν [δηλαδή τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας] περὶ ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ τούτου, πρὸς θεραπείαν καὶ διακονίαν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔργου τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Στὴν ἴδια ἀπόφαση τονίζεται ὅτι ἡ ἱεραποστολή «ἀποτελεῖ τὸν πρωταρχικὸν καὶ ζωτικὸν τομέα δράσεως τῆς Ἐκκλησίας»⁶.

4. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογικὴ προσέγγιση Ὀμιλητικῶν κειμένων (Λόγοι Ἐπισκόπων)*, ἐκδ. Π. Πουρναῶς, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 12. Πρβλ. Δ. Κούκουρα, *Ἐκκλησία καὶ Γλῶσσα - Ἐπικοινωνιακὴ προσέγγιση*, ἐκδ. Π. Πουρναῶς, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 97-103.

5. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογικὴ προσέγγιση*, ὁ.π., σ. 20.

6. «Ἀπόφαση Ἱερᾶς Συνόδου», *Πάντα τὰ Ἔθνη* (ἀπὸ ἐδῶ καὶ στὸ ἐξῆς: ΠτΕ) 1 (1981-1982), σ. 1.

Ὁ τίτλος τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὸ χωρίο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου «πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη»⁷. Ἡ ἐπιλογή τῶν λέξεων «Πάντα τὰ Ἔθνη» φανερώνει τὴν παγκοσμιότητα τῆς Ὀρθόδοξης μαρτυρίας. Ἡ ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ εἶναι τριμηνιαία. Οἱ διαστάσεις του εἶναι 25×20 ἐκ., τὰ φύλλα του τυπώνονται σὲ ἑγχρωμη μορφή καὶ σὲ χαρτὶ γυαλιστερῆς ἐπιφάνειας (*illustration*). Οἱ σελίδες ἐκάστου τεύχους, συμπεριλαμβανομένων τοῦ ἐξωφύλλου καὶ τοῦ ἐσωφύλλου, εἶναι 32.

Τὸ ἄρθρο γνωριμίας μὲ τοὺς ἀναγνώστες ἔχει τὸν τίτλο: «Πάντα τὰ ἔθνη» καὶ ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴ τοῦ περιοδικοῦ Ἐπίσκοπο Ἀνδρούσης Ἀναστάσιο Γιαννουλάτο (νῦν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀλβανίας). Σὲ αὐτὸ παρουσιάζονται οἱ προοπτικὲς τοῦ περιοδικοῦ. Στὴν εἰσαγωγή ἀναφέρονται οἱ ἀπαρχὲς τῆς Ὀρθόδοξης μαρτυρίας ποὺ θεμελιώνονται στὴν παγκοσμίων διαστάσεων σταυρική θυσία καὶ τὴν πανανθρώπινη δωρεὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Οἱ δυναμικὲς τῆς Σταυρώσεως καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἀποτελοῦν τὸ θεμέλιο γιὰ τὴν καταλλαγὴ τῶν πάντων καὶ τὴν ἐν Χριστῷ ἀνακεφαλαίωσή τους. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μέσῳ τῆς ἱεραποστολῆς ὑπάρχει ὡς ἓνα διαρκὲς κάλεσμα ὄλων τῶν ἀνθρώπων τοῦ πλανήτη, ὥστε «νὰ μετάσχουν σὲ μία πολυφωνικὴ δοξολογία τοῦ Εὐλόγητοῦ, τοῦ Ἐνὸς καὶ μοναδικοῦ Θεοῦ, τοῦ Δημιουργοῦ καὶ Κυρίου τοῦ σύμπαντος»⁸.

Στὴ συνέχεια ἀναφέρεται ὁ βασικὸς σκοπὸς τοῦ περιοδικοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι «ἡ καλλιέργεια αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς συναισθήσεως τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ὀρθοδοξίας»⁹. Ἄν καὶ τὸ περιοδικὸ ἀποτελεῖ δημοσιογραφικὸ ὄργανο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡστόσο προσδοκεῖ, ὅπως καὶ τὸ ἔπραξε, νὰ παρουσιάσει τὴν ἱεραποστολικὴν ἐργασία ὄλων τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. «Τὸ χριστιανικὸ μῆνυμα δὲν μπορεῖ νὰ κλεισθεῖ στὰ σύνορα ἐνὸς λαοῦ, μιᾶς κατηγορίας ἀνθρώπων. Ἄν περιορισθοῦμε νὰ τὸ δεχόμαστε ἀπλῶς, χωρὶς ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ μετάδοσή του σὲ νέες περιοχές, σὲ νέα σύνορα κινδυνεύουμε νὰ τὸ χάσουμε. Διότι, ἀπλούστατα ἀρνούμεθα τὸν

7. *Ματθ.* 28, 19.

8. Ἀναστάσιος (Γιαννουλάτος), «Πάντα τὰ Ἔθνη», *ΠτΕ* 1 (1981-82), σ. 2.

9. Ὁ.π., σ. 2-3.

πυρήνα του, πού είναι προσφορά και ανιδιοτελής αγάπη»¹⁰. Με αυτόν τον τρόπο σηματοδοτείται ότι η παγκόσμια μαρτυρία εκφράζει την εκκλησιολογική αυτοσυνειδησία της Όρθοδοξίας.

Η θεματολογία του περιοδικού μετέδωσε έναργως το μήνυμα της οικουμενικότητας της Όρθοδοξίας. Στο σημείο αυτό απαιτείται να σημειωθεί ότι η θεματολογία και οι σκοποί του υπήρξαν κοινοί με το πρώτο ιεραποστολικό περιοδικό *Πορευθέντες*. Σε γενικές γραμμές, ο χαρακτηρισμός του *ΠτΕ* ως βελτιωμένη έκδοση του *Πορευθέντες* ως προς την καλλιτεχνική επεξεργασία, τη δομή, τη μορφή και την άρθρογραφία του δεν θα ήταν καθόλου άστοχος¹¹. Τέλος, στις σελίδες του περιοδικού από την ίδρυσή του μέχρι και σήμερα περιγράφεται η ζωντανή ιστορία της Όρθόδοξης μαρτυρίας στον κόσμο και προάγεται η παγκόσμια αποστολή των χριστιανών «πού δονείται από το μήνυμα της Αναστάσεως και αναπνέει στην ατμόσφαιρα της Πεντηκοστής»¹².

Έκδοτες – Άρθρογράφοι (πομπός)

Η διεύθυνση του περιοδικού και η άρτια οργάνωση της εκδόσεως κατά την πρώτη δεκαετία οφείλονται στον προσωπικό μόχθο και τη διορατική εργασία του Επισκόπου Ανδρούσης Αναστασίου Γιαννουλάτου. Ο νυν Αρχιεπίσκοπος Τιράνων Αναστάσιος¹³ υπήρξε υπεύθυνος του πρώτου ιεραποστολικού περιοδικού *Πορευθέντες* και ιδρυτής και πρώτος διευθυντής του *ΠτΕ*. Το έντυπο ιεραποστολικό έργο του περιοδικού *ΠτΕ* συμπλήρωνε, όπως και στο *Πορευθέντες*, ο καθηγητής της έδρας της Ιεραποστολικής του Πανεπιστημίου Αθηνών Ηλίας Βουλγαράκης¹⁴, ο οποίος διετέλεσε μέχρι την κοίμησή του «Υπεύθυνος Σύνταξης»

10. Ό.π., σ. 3.

11. Ν. Τσιρέβελος, *Τα ιεραποστολικά περιοδικά*, ό.π., σ. 162.

12. Αναστάσιος (Γιαννουλάτος), «Πάντα τα Έθνη», *ΠτΕ* 1 (1981-82), σ. 3.

13. Για μία θεολογική ανάλυση του έργου του νυν Αρχιεπισκόπου Αναστασίου βλ. Ν. Τσιρέβελος, *Θεολογική θεμελίωση της Όρθόδοξης μαρτυρίας. Σπουδή στο έργο του Αρχιεπισκόπου Άλβανίας Αναστασίου*, έκδ. Ostracon Publising, Θεσσαλονίκη 2015, σσ. 250.

14. Σχετικά με το έργο του βλ. Εϋ. Βουλγαράκη-Πισίνα, (έπιμ.), *Αγάπη και Μαρτυρία. Αναζητήσεις Λόγου και Ήθους στο Έργο του Ηλία Βουλγαράκη*, έκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2001, σσ. 375.

(1999). Ἡ συντακτικὴ ὁμάδα ἀπετελεῖτο κατὰ τὴν πρώτη δεκαετία ἀπὸ μέλη τοῦ «Διορθοδόξου Κέντρου Ἱεραποστολικοῦ “Πορευθέντες”». Ὅλοι οἱ συντελεστὲς τῆς ἐκδόσεως ἀναδεικνύουν ἄμεσα τὴ στενὴ σχέση τοῦ πρώτου ἐκδοθέντος ἱεραποστολικοῦ περιοδικοῦ *Πορευθέντες* μὲ τὸ *ΠτΕ*.

Οἱ ἀρθρογράφοι ποὺ συνεργάσθηκαν κατὰ τὴν πρώτη δεκαετία τοῦ περιοδικοῦ παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία. Ἡ ἀρμονικὴ συμμετοχὴ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἱεραποστόλων καὶ μελῶν τῶν νέων ἐκκλησιῶν, κληρικῶν ὅλων τῶν βαθμῶν, θεολόγων –ἀκαδημαϊκῶν καὶ μὴ–, κοινωνιολόγων, πεζογράφων καὶ ποιητῶν δημιούργησε μία δυνατὴ καὶ δυναμικὴ σύνθεση. Ἡ ὁμάδα αὐτὴ προσέγγισε τὸ θέμα τῆς ἐν Χριστῷ μαρτυρίας μέσα ἀπὸ διάφορες συγγραφικὲς ὀπτικὲς καὶ δημιούργησε τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν εὐαισθητοποίησιν τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν ἀναγνωστῶν. Συνολικὰ συνεργάσθηκαν 154 διαφορετικὰ πρόσωπα κατὰ τὴν πρώτη δεκαετία τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ. Τέλος στοὺς μόνιμους ἀρθρογράφους τοῦ περιοδικοῦ περιλαμβάνονται ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος, οἱ καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἡλίας Βουλγαράκης καὶ Παναγιώτης Μπούμης καὶ ἡ θεολόγος-ἀφρικανολόγος Ἀργυρῶ Κοντογεώργη.

Ἡ γλῶσσα τοῦ περιοδικοῦ (κώδικας ἐπικοινωνίας)

Ἡ γλῶσσα τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἡ νεοελληνικὴ κοινὴ, ἡ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ ἔτος 1976 ἔχει καθιερωθεῖ ὡς ἡ ἐπίσημη γραπτὴ γλῶσσα τοῦ κράτους. Ὡστόσο, ἂν καὶ εἶχε ἀποφασισθεῖ ἡ κατάργησις τοῦ πολυτονικοῦ συστήματος γραφῆς τὸ ἔτος τῆς πρώτης κυκλοφορίας τοῦ *ΠτΕ*, τὸ περιοδικὸ μέχρι καὶ σήμερα διατηρεῖ τὸ πολυτονικὸ σύστημα, ὅπως καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἐκκλησιαστικοὶ ἔντυποι ἀγωγοί.

Οἱ μεταφράσεις κειμένων ἀπὸ ἄλλες γλῶσσες, ὅπως τὴν ἀγγλικὴν ἢ τὴ γαλλικὴν, εἶναι ὅλες στὴ δημοτικὴν, προφανῶς εὐληπτες γιὰ τοὺς ἀναγνῶστες. Τὰ ἐπιστολικὰ γράμματα τῶν ἱεραποστόλων συντάχθηκαν στὸ σύνολό τους στὴ δημοτικὴν γλῶσσα καὶ διακρίνονται γιὰ τὸ ἔντονο

λυρικό τους ύφος. Τò γεγονός αυτό πηγάζει από την ιδιαίτερη ευασθησία εκάστου επιστολογράφου, που βιώνει προσωπικά την αναβίωση τής ορθόδοξης μαρτυρίας, καθώς συγχρόνως προσπαθεί να συγκινήσει τους αναγνώστες και να τους ευαισθητοποιήσει για την ιεραποστολή. Τέλος, ή επιλογή τής νέας ελληνικής γλώσσας και ή συνειδητή εξήγηση τεχνικών θεολογικών όρων στα περισσότερα άρθρα σημαίνουν τò ενδιαφέρον του ΠτΕ για τήν πρόσληψη με άμεσότητα τών μηνυμάτων του από ποικίλους αποδέκτες (αναγνώστες)¹⁵.

Ἡ θεολογική τεκμηρίωση τής Ὁρθόδοξης μαρτυρίας (τò μήνυμα)

Ἡ παρουσίαση τών ορθόδοξων θεολογικῶν θέσεων με ἐπιστημονική τεκμηρίωση ἀπαντᾷ σὲ 83 ἄρθρα, τὰ ὅποια ἀνέρχονται σὲ ποσοστὸ 16,8% τῆς συνολικῆς ἀρθρογραφίας (495 ἄρθρα). Ἐὰν σὲ αὐτὰ συνπολογισθοῦν τὰ ἄρθρα με βασικὸ θέμα τὴν ἱστορία τῆς ἱεραποστολῆς, τὶς μεθόδους μετάδοσης τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν οἰκουμενικὴ θεολογία, τότε τὸ ποσοστὸ αὐτὸ ἀνέρχεται στὸ 39,6% τῆς συνολικῆς ὕλης. Τὸ ποσοστὸ αὐτὸ δηλώνει τὴ σύνθετη μορφή τοῦ ΠτΕ, ἡ ὁποία δὲν ἐξαντλεῖται στὴ δημοσιογραφικὴ ἱεραποστολικὴ ἐπικαιρότητα καὶ πληροφόρηση, ἀλλὰ μεριμνᾷ καὶ γιὰ τὴν ἱεραποστολική-θεολογικὴ καλλιέργεια τών ἀναγνωστῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἀκολουθεῖ ὁμαδοποίηση τών ἄρθρων με κριτήριον τὸ κεντρικὸ μήνυμα κάθε κειμένου. Τὰ παρακάτω θεολογικὰ θέματα συνδέονται ὅλα με τὴ θεολογία τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας στὸν κόσμον.

Τριαδολογία

Τὸ βασικὸ σχῆμα ὅτι ἡ ἱεραποστολὴ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Τριαδικὸ Θεὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία στὴ συνέχεια ἀναλαμβάνει αὐτὸ τὸ ἔργο ἀπαντᾷ σὲ τέσσερα κείμενα. Μὲ σαφήνεια λοιπὸν ὁ Ἡλίας Βουλγαράκης δηλώνει ὅτι ὁ πρῶτος ἱεραπόστολος εἶναι ὁ Τριαδικὸς Θεός¹⁶, ὁ ὁποῖος

15. Πρβλ. Δ. Κούκουρα, «Μεταδίδοντας τὸ Μήνυμα», *Θεολογία*, τ. 82, 2 (2011), σσ. 203-219.

16. Ἡλ. Βουλγαράκης, «Ποιὸς ἀσχεῖ τὸ ἔργο τῆς ἱεραποστολῆς;», *ΠτΕ* 1 (1981-82), σ. 4. Ἡλ. Βουλγαράκης, «Πίστη καὶ ἐλευθερία», *ΠτΕ* 29 (1989), σσ. 7-8.

ἀποκαλύπτεται καὶ ζωοποιεῖ ὅλη τὴν κτίση¹⁷. Ἐπίσης, ὁ τότε Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἀναστάσιος σημειώνει ὅτι τὸ βασικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν κτιστὴ δημιουργία, ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται στὸ σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας. «Ὅντας ἀγάπη ὁ Θεὸς ἐπεκτείνει τὴν ἀγάπη Του σ’ ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα, σ’ ὀλόκληρη τὴ δημιουργία [...]. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἰησοῦ συνιστᾷ τὴν ἔναρξη καὶ προσδιορίζει εἰδικότερα τὴ χριστιανικὴ Ἱεραποστολὴ [...]. Τὸ Πνεῦμα συνεργεῖ μὲ ὅ,τι καλύτερο ὑπάρχει στὸ ἀνθρώπινο γένος: τὴν Παναγία Παρθένο, ἡ ὁποία ἀνεπιφύλακτα καὶ χαρούμενα ὑποτάσσεται στὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, γιὰ τὴν πραγμάτωση τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἰησοῦ»¹⁸.

Χριστολογία

Ἡ θέση ὅτι ἡ μαρτυρία στὰ ἔθνη εἶναι μυστηριακὴ συνέχεια, μίμηση ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ μετάδοση τοῦ τρόπου κηρύγματος καὶ τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, περιλαμβάνεται σὲ ἕξι ἄρθρα. Ἀπὸ αὐτὰ τὸ ἓνα ἔχει ὡς πυρῆνα τὴν «Ἀνάσταση» τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ διὰ τοῦ Σταυροῦ κατάργηση τοῦ θανάτου σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη. «Δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος ἀσκήσεως ἱεραποστολῆς ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ ἀκολουθεῖς τὸν Κύριο καί, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Πνεύματός Του, νὰ δέχεσαι τὸν σταυρὸ γιὰ νὰ πατάξεις τὴν ἰσχὺ τοῦ θανάτου»¹⁹. Μὲ παρόμοια ἐπιχειρηματολογία ἄλλο ἓνα μελέτημα ἐπικεντρώνει τὸ μήνυμά του στὴν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου, μὲ τὴν ὁποία τίθενται οἱ ἀπαρχές τῆς θεοποίησης τοῦ ἀνθρώπου. «Ἡ πρόσληψη τῆς ἀνθρώπινης φύσεως καὶ ἡ ἀνύψωσή της ἔχουν συντελεσθεῖ ὀντολογικὰ ἀπὸ τὸν “πρωτότοκον ἀδελφόν”, τὸν Θεάνθρωπο Κύριό μας [...]. Ὁ κάθε ἀνθρώπος, ὡς ἐλεύθερο πρόσωπο, καλεῖται ἐλεύθερα νὰ τὴν ἀποδεχθεῖ, νὰ τὴν ἐνεργοποιήσῃ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Πνεύματος, τὸ ὁποῖο φέρει τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν καὶ μᾶς φέρει “στοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς”»²⁰. Στὴν ἴδια συνάφεια, ὁ Ἡλίας Βουλγαράκης συνέδεσε

17. Π. Βασιλειάδης, «Ἡ Ὁρθόδοξη θεώρηση τῆς Χριστιανικῆς Ἱεραποστολῆς», *ΠτΕ* 37 (1991), σ. 4.

18. Ἀναστάσιος (Γιαννουλάτος), «Θεολογικὴ κατανόηση τῆς ἱεραποστολῆς», *ΠτΕ* 39 (1991), σ. 68.

19. Ιο. Βρια, «Ἡ Ἀνάσταση ὡς Εὐαγγέλιο καὶ Μαρτυρία», *ΠτΕ* 10 (1984), σ. 5.

20. Ἀναστάσιος (Γιαννουλάτος), «Ἡ ἀνύψωση τῆς ἀνθρώπινης φύσεως», *ΠτΕ* 22 (1987), σ. 5.

τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἐπισημαίνοντας τὸν κίνδυνο τῆς ἐκκοσμίκευσης τῆς Ἐκκλησίας²¹. Στὰ ὑπόλοιπα ἄρθρα ἀναδείχθηκαν τὰ κεντρικὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου, ὡς σημεῖο ἐκκίνησης τῆς μαρτυρίας καὶ «σὰν μία πολύφωνη, πολυδιάστατη φανέρωση τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴ δοξολογοῦσα Ἐκκλησία»²². Συνεπῶς ἡ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας κηρύττει τὸ αὐτοθυσιαστικὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνεи θεὸς κατὰ χάριν²³.

Πνευματολογία

Σὲ τέσσερα ἄρθρα ἀνεδείχθη τὸ βασικὸ μῆνυμα ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὁδηγεῖ τὴ μαρτυρία τῶν ἱεραποστόλων γιὰ τὸν Χριστὸ στὸν κόσμο. Ἡ θεώρησή τους στηρίχθηκε στὸ γεγονὸς τῆς Πεντηκοστῆς. «Ὁ ἄκρατος οἶνος τοῦ Πνεύματος [ἐνν. κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ] συγκερασμένος μὲ τὸν ἄλλο οἶνο, τὸν μεταποιημένο σὲ αἶμα, θέρμανε τὶς καρδιὲς τῶν μελῶν τῆς στρατευμένης Ἐκκλησίας γιὰ νὰ τοὺς κινήσει σὲ μία μαρτυρία, ὄχι σπάνια μαρτυρικὴ, γιὰ μία νέα πνευματέμορφη ζωή»²⁴. Βέβαια, τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Παρακλήτου δὲν συνετελέσθη ἅπαξ στὴν πρώτη Ἐκκλησία, ἀλλὰ διαρκῶς τὴν καθοδηγεῖ στὴ μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ. «Πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι τὸ Πνεῦμα τῆς Πεντηκοστῆς ἀναπαύεται ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς σήμερον καὶ μᾶς ἐμπιστεύεται τὴν εὐθύνην τὴν ὁποίαν ἐνεπιστεύθη ἄλλοτε εἰς τοὺς Ἀποστόλους»²⁵. Τὸ κάλεσμα αὐτὸ τοῦ Παρακλήτου ὅμως ἀναμένει τὴν ἐλεύθερη ἀνταπόκριση τῶν ἀνὰ τοὺς αἰῶνες μαθητῶν/μαθητριῶν τοῦ Χριστοῦ, οἱ ὁποῖοι παρακινοῦνται ἀπὸ ποικίλα ἀνθρώπινα κίνητρα²⁶.

Σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο τονίσθηκε ἡ μεταμορφωτικὴ δυναμικὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο πνέει ἐλεύθερα²⁷ καὶ ἀγιάζει ὅλη τὴν κτίση²⁸. Πρῶτα παραδόθηκαν οἱ τριαδολογικὲς ἀπαρχὲς τῆς ἀποστολῆς τῆς

21. «Ἀπὸ τί μᾶς σώζει ὁ Χριστός», ΠτΕ 24 (1987), σ. 4.

22. Ἀναστάσιος (Γιαννουλάτος), «Ἡ δοξολογικὴ κατανόηση τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἱεραποστολῆς», ΠτΕ 17 (1986), σ. 22.

23. Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος, *Λόγος περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου*, PG 25. 96.

24. «Μέθη καὶ 'μέθη'», ΠτΕ 10 (1984), σ. 3.

25. J. Meyendorf, «Μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη», ΠτΕ 32 (1989), σ. 23.

26. Ἦλ. Βουλγαράκης, «Τὸ κίνητρο τῆς ἱεραποστολῆς», ΠτΕ 7 (1983), σσ. 6-7.

27. Ἰω. 3, 8.

28. Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος «Θεολογικὴ κατανόηση τῆς ἱεραποστολῆς», ΠτΕ 39 & 40 (1991), σσ. 67-69 καὶ 106.

Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖες καταλήγουν στή συνεργία τῆς Θεοτόκου. Ἐπειτα καταγράφονται οἱ ἐκκλησιολογικὲς προϋποθέσεις τῆς οἰκουμενικότητας καὶ τῆς ἀποστολικότητας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀνάλυση ὀλοκληρώνεται μὲ τὴν ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ, ἡ ὁποία καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Παράκλητο καὶ ἀποσκοπεῖ στὴν ἐν Χριστῷ μεταμόρφωση καὶ τὴν ἐνότητα ἐν τῇ ποικιλομορφίᾳ τῶν πάντων²⁹.

Ἡ ἀγιογραφικὴ θεμελίωση

Οἱ βασικὲς ιδέες αὐτῆς τῆς ομάδας διακρίνονται στὰ ἐρμηνευτικὰ ἐπίπεδα τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἀπαντοῦν σὲ ἑπτὰ κείμενα. Σὲ αὐτὰ πρωταγωνιστικὸ ρόλο διαδραματίζουν τὰ ζωντανὰ μνημεῖα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅπου πατριάρχες, προφῆτες, λαὸς περιούσιος, Ἐνσαρκωμένος Λόγος καὶ πρώτη Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων ἀρμονικὰ μεταδίδουν τὴν ἀποστολικότητα τοῦ νέου περιούσιου λαοῦ, τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰδικώτερα, ἓνα ἄρθρο θεωρεῖ τὸν εὐαγγελισμό τῶν ἐθνῶν σὲ μίᾳ ἀδιάκοπη ἱστορικὴ διαδρομῇ, ἡ ὁποία ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν περιούσιο λαὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ καταλήγει στὸν ἐκλεκτὸ λαὸ τοῦ Παρακλήτου. Σὲ αὐτὰ τὰ δεδομένα ἡ πορεία τοῦ Ἰσραὴλ πρὸς τὴ Νέα Σιών σαφῶς συνδέεται μὲ τὴ συνέχεια τοῦ κηρύγματος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμος³⁰. Τὰ ὑπόλοιπα ἕξι βασιίζουν τὸ μήνυμά τους ἀποκλειστικὰ στὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης³¹. Δύο μελετήματα τοῦ Ἡλία Βουλγαράκη περιγράφουν ἀφ' ἑνὸς τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο τῶν συγγενῶν του Ἰησοῦ³² καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴ συνεργία τῶν ἀγγέλων στὴν οἰκοδόμηση τοῦ Εὐαγγελισμοῦ³³ ἀντίστοιχα. Τὸ τελευταῖο θέτει ὡς παράδειγμα τοῦ ἱεραποστολικοῦ κηρύγματος τὴν ὁμιλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὸν Ἄρειο Πάγο τῶν Ἀθηνῶν³⁴.

29. Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος «Θεολογικὴ κατανόηση τῆς ἱεραποστολῆς», ΠτΕ 39 (1991), σ. 68.

30. Εὐ. Βίττη, «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον...», ΠτΕ 1 (1981-82), σ. 5.

31. Τρία ἄρθρα ἀναλύουν τὸν λόγο τοῦ Κυρίου: Ζ. Φ., «Ὁ μισθὸς καὶ ἡ ἀμοιβή», ΠτΕ 4 (1981-82), σ. 6· Ἡλ. Βουλγαράκης, «Νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω», ΠτΕ 9 (1984), σ. 10-13· Ἡλ. Βουλγαράκης, «Ἐβαπτίζεσθαι καὶ εὐαγγελίζεσθαι», ΠτΕ 35 (1990), σ. 67-68.

32. Ἡλ. Βουλγαράκης, «Οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἰησοῦ», ΠτΕ 36 (1990), σσ. 99-101.

33. Ἡλ. Βουλγαράκης, «Οἱ ἄγγελοι καὶ ἡ ἱεραποστολή», ΠτΕ 31 (1989), σσ. 23-24.

34. Πράξ. 17, 16-34. «Ἡ διαχρονικὴ ἐπικαιρότητα ἐνὸς μηνύματος», ΠτΕ 17 (1986), σ. 3.

Οικουμενικότητα-καθολικότητα

Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου ὅπωςδῆποτε συνδέεται μὲ τὴν οἰκουμενικότητα καὶ τὴν καθολικότητα τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ ἄρθρα αὐτῆς τῆς κατηγορίας εἶναι ἐννέα συνολικά. Τὸ σχετικὸ κεντρικὸ μῆνυμα ἀποτυπώνεται χαρακτηριστικὰ ὡς ἐξῆς: «Ἡ ἱεραποστολὴ ὁδηγεῖ τὴν κάθε Ἐκκλησία στὸ πραγματικὸ βίωμά της, τὴν οἰκουμενικότητα»³⁵. Στὴν ἔννοια τῆς οἰκουμενικότητας-καθολικότητας ἀρχικὰ ἀποδίδονται γεωγραφικὰ χαρακτηριστικὰ, γεγονὸς ποὺ ἱστορικὰ πλεον ἀποτελεῖ πραγματικότητα γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία χάρις στὴν ἀναβίωση τῆς ἐλληνοφώνης –ἀρχικά– ἱεραποστολῆς τῆ δεκαετία τοῦ '60³⁶. Ὡστόσο, ὅλα τὰ κείμενα δὲν παραμένουν μόνον σὲ αὐτὴν τὴν ιδιότητα, ἀλλὰ τὴν συσχετίζουν μὲ τὴν καθολικότητα καὶ τὴ μετοχὴ κάθε ἀνθρώπου στὸ σωτηριῶδες ἔργο τοῦ Χριστοῦ. «Ὅσο περισσότερο κλείνεται κανεὶς στὸν ἑαυτό του –ὡς ἄτομο, οἰκογένεια, λαός– τόσο συγγέει καὶ ταυτίζει τὸν “κόσμο”, ὑποσυνείδητα ἢ συνειδητά, μὲ τὸ “ἐγώ” του, ἀτομικὸ ἢ συλλογικὸ. Καὶ ἀσφυκτιᾷ. Κατὰ βάθος ἀρνούμεθα τὴν ἀγάπη καὶ τὴν δικαιοσύνη, ὅταν ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴν οἰκουμενικότητά τους, γιὰ τὶς πανανθρώπινες διαστάσεις καὶ συνέπειές τους»³⁷.

Ἡ θέση αὐτὴ ὑπερβαίνει τὰ ὅποιαδῆποτε φυλετικὰ κωλύματα³⁸ ἢ κάθε ἄλλου εἴδους συμπλέγματα ἐνοχῆς. Ἔτσι, ἀπὸ πλευρᾶς Ὁρθοδόξων δὲν ὑφίσταται καμμία ἐγωιστικὴ-ἀλαζονικὴ αὐτάρκεια, παρὰ μόνον ἡ σαφὴς καὶ συνεχὴς μετοχὴ στὸ παγκόσμιο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία. «Ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴ φύση της συνενώνει τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς σὲ μία παγκόσμια κοινωνία, ἀνεξάρτητα ἀπὸ φύλο, ἐθνότητα, ἡλικία, τάξη κοινωνικὴ [...]. Στόχος τῆς ἱεραποστολῆς εἶναι νὰ σχηματίσει ἐκκλησιαστικὲς κοινωνίες, ὄχι σὰν “πολιτεῖες τοῦ Θεοῦ”, ἀλλὰ σὰν

35. «Ἱεραποστολή; Ναι μὲν, ἀλλά...», ΠτΕ 4 (1981-82), σσ. 8-9.

36. Βλ. Θ. Παπαθανασίου, «Ἡ “γενιὰ τοῦ '60” καὶ ἡ ἱεραποστολή», στὸ: Π. Καλαϊτζίδης, Θ. Παπαθανασίου, Θ. Ἀμπατζίδης (ἐπιμ.), *Ἀναταράξεις στὴ Μεταπολεμικὴ Θεολογία – «Ἡ θεολογία τοῦ '60»*, Πρακτικὰ Θεολογικοῦ Συνεδρίου Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Ἰ. Μ. Δημητριάδος καὶ τοῦ περιοδικοῦ *Σύναξη*, ἐκδ. Ἰνδικτος, Ἀθῆναι 2009, σσ. 367-427.

37. Ἀναστάσιος (Γιαννουλάτος), «Ἀρνούμεθα τὴν ἀγάπη καὶ τὴν δικαιοσύνη ὅταν ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴν καθολικότητά τους», ΠτΕ 26 (1988), σ. 3.

38. Ἦλ. Βουλγαράκης, «Φυλετικὲς διακρίσεις καὶ Ὁρθοδοξία», ΠτΕ 32 (1989), σσ. 6-8. Πρβλ. «Ἀναστήλωση», ΠτΕ 2 (1981-82), σ. 3.

πολιτείες ἐλεύθερων προσώπων»³⁹. Ἐπομένως, οἱ πάντες καλοῦνται στήν κοινωνία τοῦ Θεοῦ καί ὅλοι περιλαμβάνονται στοῦ ἔλεός Του⁴⁰. Οἱ σχετικές παραπομπές ἀπό τή χριστιανική πατερική θεολογία, ὡς τήν αὐθεντική ἐρμηνεία τῆς ἀγιογραφικῆς παραδόσεως, ἐπιμένουν στήν παγκοσμιότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ, θεωρώντας ἐν δυνάμει Ἐκκλησία ὅλη τήν οἰκουμένη καί τονίζοντας ὅτι ὁ Θεός συνεχῶς δημιουργεῖ καί συντηρεῖ ὅλον τόν κόσμον⁴¹. Στά κείμενα πού μελετήθηκαν σέ αὐτή τήν ομάδα, ἀνήκουν δύο σύγχρονες προσευχές στή δημοτική γλῶσσα τοῦ ἁγίου Σιλουανοῦ τοῦ Ἀθωνίτη⁴².

Ἐκκλησιολογία

Ἡ ἄμεση σχέση τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν ἱεραποστολική πράξη ἀποτελεῖ κεντρικό θέμα μόνον σέ τρία ἄρθρα, ἴσως λόγω τῆς δυσκολίας τοῦ θέματος⁴³. Ἡ θέση πού παρουσιάζεται στοῦ περιοδικό τονίζει ὅτι «ἡ ἱεραποστολή δέν εἶναι ἓνα ἀπό τὰ ἔργα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά ἡ βασιική διακονία της γιά τήν ἀνακαίνιση καί μεταμόρφωση τοῦ κόσμου, τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐθνῶν»⁴⁴. Στήν ἴδια συνάφεια τονίζεται μέσα ἀπό τή δημοσίευση σχετικῶν ἀποσπασμάτων τῆς ἐργογραφίας τοῦ Νίκου Νησιώτη ὅτι «ἡ ἀτομική, προσωπική μαρτυρία γιά τόν Χριστό στοῦ βάθος εἶναι ἐκκλησιαστική ὅταν ὁμολογοῦμε τόν Κύριο, τὸ κάνουμε κυρίως ὡς μέλη μιᾶς ὁμολογούσης κοινότητος, τῆς Ἐκκλησίας»⁴⁵. Ἐπομένως, ἡ Ἐκκλησία ἄμεσα συνδέεται μέ τήν προσωπική μαρτυρία κάθε μέλους της, «ἕως ἐσχάτου της γῆς»⁴⁶, ὡς μία πορευόμενη

39. Ἄλ. Καρυώτογλου, «Ἐνας μονόδρομος καταργεῖται», ΠΤΕ 14 (1985), σσ. 8-9. Ἄλ. Καρυώτογλου, «Ἱεραποστολή: Πρόσκληση ἐπανευρέσεως τοῦ ἀνθρώπου», ΠΤΕ 23 (1987), σσ. 26-27.

40. Ρωμ. 11, 29-32.

41. Γρηγορίου Νύσσης, *Ἐξήγησις ἀκριβῆς εἰς τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων*, PG 44, 1018 BC.

42. Σιλουανοῦ Ἀθωνίτη, «Προσευχή γιά τοὺς λαοὺς τῆς γῆς», ΠΤΕ 34 (1990), σ. 63.

43. Γιά τὸ θέμα αὐτὸ βλ. Θ. Παπαθανασίου, *Ἡ Ἐκκλησία γίνεται ὅταν ἀνοίγεται*, ἐκδ. Ἐν πλῶ, Ἀθήνα 2008, σσ. 27-42. Πρβλ. βλ. Ν. Τσιρέβελος, *Θεολογική θεμελίωση τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας*, ὁ.π., σσ. 107-110.

44. Ἦλ. Βουλγαράκης, «Ἡ ἱεραποστολή εἶναι ἔργο ὅλης τῆς Ἐκκλησίας», ΠΤΕ 3 (1981-82), σ. 8.

45. «Σκέψεις τοῦ Νίκου Νησιώτη γιά τήν ἱεραποστολή», ΠΤΕ 19 (1986), σ. 3. Πρβλ. Ν. Ματσούκα, *Δογματική καί Συμβολική Β΄*, ἐκδ. Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1999, σσ. 370-380.

46. Πράξ. 1, 9.

ζωντανή κοινότητα στους αιώνες· προγεύεται τή Βασιλεία του Θεού και ταυτόχρονα καταθέτει τά «σημεία» της διαχρονικά, «έως τής συντελείας του αιώνας»⁴⁷. Συνεπώς, ή φανέρωση των έσχάτων στο οικουμενικό και διαρκές παρόν άποτελεί «και τὸ ζωτικότερο νεῦρο τής Ίεραποστολῆς»⁴⁸.

Λατρεία

Σὲ άμεση σχέση με τὰ παραπάνω, μία άκόμη ομάδα άρθρων παρουσιάζει τή λατρευτική-μυστηριακή ζωή τής Ίεκκλησίας ως θεμέλιο τής έν Χριστῶ μαρτυρίας. Σὲ αὐτή τήν ομάδα άνήκουν δέκα άρθρα. Τὰ έξι άπό αὐτὰ άναφέρονται στην ίεραποστολική δυναμική του μυστηρίου του βαπτίσματος. Ειδικώτερα, άναλύεται με θεολογικά έπιχειρήματα ή έπιτακτική άνάγκη του νηπιοβαπτισμοῦ⁴⁹ και έρμηνεύονται ίεραποστολικά οί συμβολισμοί τής τελετουργικής πράξεως, συμπεριλαμβανομένων και των «Κατηχήσεων»⁵⁰. Ή πεμπτουσία του μηνύματος αὐτου άποτυπώνεται στη σημαίνουσα θέση οτι με τὸ βάπτισμα ο νεοφώτιστος βιώνει μία διαρκή χαρά, τήν προσωπική «άνάσταση» και τή συμμετοχή του στη ζωή του Άναστάντος Χριστου⁵¹.

Στην ίδια κατηγορία έντάχθηκαν μία αὐτοσχέδια προσευχή του άγίου Σιλουανου του Άθωνιτη⁵² στη δημοτική και μία άκολουθία σὲ άγιο ίεραπόστολο⁵³. Αμφότερα ύπογραμμίζουν τή δημιουργική προσφορά τής προσευχῆς στην ίεραποστολική διακονία. Έξ άλλου, σὲ σημείωμα τής

47. *Ματθ.* 28, 20.

48. Άναστάσιος (Γιαννουλάτος), «'Ελθέτω ή Βασιλεία Σου'. Όρθόδοξη μαρτυρία στη σύγχρονη οικουμένη», *ΠτΕ* 9 (1984), σ. 5. Στο άρθρο παρουσιάζονται και οί προϋποθέσεις τής Όρθόδοξης μαρτυρίας στην οικουμενική κίνηση (τεῦχ. 8, σσ. 5-6).

49. Ήλ. Βουλγαράκης, «Τὸ βάπτισμα των νηπίων. Είναι σωστό ή πρέπει νά αλλάξει;», *ΠτΕ* 19 (1986), σσ. 8-9. Πρβλ. Ήλ. Βουλγαράκης, «Τὸ βάπτισμα στις χώρες τής ίεραποστολῆς», *ΠτΕ* 22 (1987), σσ. 6-7 και Ζωή Φωτεινου, «Ελπίδα άπό τις πέτρες», *ΠτΕ* 19 (1986), σσ. 26-27.

50. Ήλ. Βουλγαράκης, «Η κατήχηση και οί διάφορες μορφές της», *ΠτΕ* 21 (1987), σσ. 6-8. Επίσης, Ζωή Φωτεινου, «Η άπόταξη του Διαβόλου», *ΠτΕ* 12 (1984), σσ. 8-9.

51. Ζωή Φωτεινου, «Η διπλή χαρά του Πάσχα», *ΠτΕ* 13 (1985), σσ. 26-27.

52. «Η ίεραποστολή στην προσευχή ένός άγίου» (έπιμέλεια Μ. Παπαζάχου), *ΠτΕ* 30 (1989), σσ. 9-10.

53. «Άκάθιστος ύμνος εις τον άγιον Ίσαπόστολον Βλαδίμηρον», *ΠτΕ* 27 (1988), σσ. 9-13.

συντάξεως παρουσιάζεται η χειροτονία (ιερωσύνη) ως «μία πατρότητα “δυνάμει” πού γίνεται “ἐνεργεία”, όταν ὁ χειροτονοῦμενος-ιερέας γεννήσει με τὴν ἱερουργία τῶν μυστηρίων παιδιὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησία»⁵⁴. Τὸ τελευταῖο ἄρθρο τῆς θεματικῆς αὐτῆς ομάδας ἀναφέρεται στὸ μυστήριό τῆς θείας Εὐχαριστίας, μετὰ τὸ ὁποῖο ἡ εὐχαριστιακὴ σύναξη ἀναβιώνει στὸ παρὸν τὴ ζωντανὴ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι παρουσία τοῦ Κυρίου. Ἡ σύγχρονη μαρτυρία τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως στὴν οἰκουμένη περιγράφεται ὡς ἑξῆς: «Ἡ εὐχαριστιακὴ σύναξη, ὡς “σημεῖο τῆς Βασιλείας”, γιὰ τὸν σύγχρονο, τεχνοκρατούμενο κόσμο, ἀποτελεῖ πρόκληση, πού συνεχῶς τονίζει τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπάρχει καὶ κάποια ἄλλη διάσταση τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς. Κάτι περισσότερο, εἶναι μία πρόσκληση σὲ μία κοινωνία ἀγάπης μετὰ Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ Ἀγάπη, τὸν Τριαδικὸ Θεό. Μ’ αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ λατρεία διατηρεῖ τὸν “ἱεραποστολικὸ τῆς χαρακτῆρα” γιὰ τὴν ἐκκοσμικευμένη κοινωνία»⁵⁵.

Ποιμαντικὲς προεκτάσεις

Ὁ καθηγητὴς Παναγιώτης Μπούμης, σταθερὸς ἀρθρογράφος ἀπὸ τὸ 1983 μέχρι καὶ σήμερα (2019), ὑπογράφει ἑννέα ἄρθρα, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὰ πρακτικὰ νομοκανονικὰ ζητήματα πού προκύπτουν στὶς νέες ἐκκλησίες καὶ παρέχουν χρήσιμες καὶ τεκμηριωμένες ἀπαντήσεις γιὰ τὴν πορεία τῆς μαρτυρίας καὶ τὴν ποιμαντικὴ κατεύθυνση.

Τὸ κύριο θέμα τους εἶναι ἡ ἀντιμετώπιση τῆς σύγχρονης ἐκκοσμίκευσης, μετὰ ἀφορμὴ τὶς νεοϊδρυθεῖσες ἐκκλησίες⁵⁶. Τὰ θέματα ἐξετάζονται σὲ συνδυασμὸ μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ τὴν κατ’ οἰκονομίαν ἀποδοχὴ τῶν τοπικῶν παραδόσεων. Ὁ καθηγητὴς σημειώνει χαρακτηριστικὰ: «Τὸ ἀκαθόριστο στὴν παροχὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας ὀφείλεται καὶ σὲ αὐτὴ τὴ φύση τῆς οἰκονομίας. Αὐτὴ εἶναι, κατὰ τὴν ὀρθόδοξη ἀντίληψη, ἔκφραση τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ὑπάρχει μέσα στὴν Ἐκκλησία [...]. Ἡ ἀκρίβεια ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐλευθερία. Γιατὶ καὶ ἡ γνώση, ἡ ἐπίγνωση καὶ ἡ βίωση τῆς ἀλήθειας, τοῦ ὀρθοῦ, πού εἶναι ἡ ἀκρίβεια, προσφέρει καὶ

54. «Δύο χειροτονίες», ΠτΕ 7 (1983), σ. 3.

55. Ἀνδρούσης Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου), «Εὐχαριστία-Διακονία-Μαρτυρία σὲ ἀλληλοπεριχώρηση», ΠτΕ 13 (1985), σσ. 6-8.

56. «Μία νέα στήλη», ΠτΕ 22 (1987), σ. 2.

παρέχει την ἀλήθεια»⁵⁷. Τὰ μηνύματα ποὺ μεταδόθηκαν σχετίζονται μὲ τὰ μνημόσυνα τῶν κατηχομένων⁵⁸, τὴν ὀνοματοδοσία⁵⁹, καθὼς καὶ ποικίλα θέματα ποὺ ἄπτονται τοῦ γάμου (μικτοῦ, πολιτικοῦ, ἐθιμικοῦ) ἢ τῆς σχέσης του μὲ τὴν ἱερωσύνη καὶ τὴ θεία Κοινωνία⁶⁰.

Ὁ ρόλος τῶν λαϊκῶν

Ἐνα ἀκόμη θέμα ποὺ κυριαρχεῖ στὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἡ συμβολὴ τῶν λαϊκῶν στὴν Ὁρθόδοξη μαρτυρία: σὲ αὐτὴ τὴ θεματικὴ δημοσιεύθηκαν δεκατρία σχετικὰ κείμενα. Ἡ ἀγωνία γιὰ τὴν ἐνεργοποίηση τῶν χαρισμάτων ὅλων τῶν μελῶν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ στὴν παγκόσμια μαρτυρία εἶναι δυνατὴ καὶ δυναμικὴ. Χαρακτηριστικὰ τονίζεται ὅτι: «ἡ ἱεραποστολὴ δὲν εἶναι θέμα μόνο τῶν ἱεραποστόλων, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν πιστῶν τόσο στὸ σύνολό τους ὡς Ἐκκλησίας ὅσο καὶ καθενὸς ξεχωριστά»⁶¹. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ θεωρητικὴ πραγμάτευση ἀποσκοπεῖ στὴν ἀφύπνιση περισσότερων λαϊκῶν καὶ τὴν ποικιλότροπη ὑποστήριξη τῆς ἱεραποστολῆς, εἴτε μὲ τὴν προσωπικὴ διακονία λόγῳ ἐπαγγέλματος (π.χ. γιατροί, νοσοκόμες, δάσκαλοι, ἀρχιτέκτονες κ.τ.λ.), εἴτε διὰ τῆς προσευχῆς⁶² ἢ τῆς οἰκονομικῆς ὑποστήριξης, ἢ ὅποια σὲ καμμία περίπτωσι δὲν αἰτεῖται ἀπευθείας.

57. «Νομοκανονικὲς ἀπαντήσεις-Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κατ' οἰκονομίαν στὶς ἱεραποστολικὲς χῶρες», *ΠτΕ* 25 (1988), σ. 9.

58. «Ἡ τέλεση μνημοσύνου σὲ κατηχούμενο κεκοιμημένο», *ΠτΕ* 23 (1987), σσ. 6-7.

59. «Ἡ δυνατότητα ὀνοματοδοσίας ὀνόματος ἐκτὸς Ἀγιολογίου», *ΠτΕ* 22 (1987), σσ. 8-9.

60. «Τὸ πρόβλημα τῶν μικτῶν γάμων», *ΠτΕ* 26 (1988), σ. 7. «Πρέπει νὰ εἶναι ἀνεκτὸς ὁ πολιτικὸς ἢ ἐθιμικὸς γάμος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία στὶς ἱεραποστολικὲς χῶρες;», *ΠτΕ* 34 (1990), σσ. 39-41. «Κάθε πολιτικὸς ἢ ἐθιμικὸς γάμος εἶναι πορνεία καὶ ἐμποδίζει ἀπὸ τὴ θεία Κοινωνία;», *ΠτΕ* 36 (1990), σσ. 102-103. «Πολιτικὸς γάμος καὶ ἱεροσύνη», *ΠτΕ* 2 (1981-82), σ. 109.

61. Ἦλ. Βουλγαράκη, «Ἐνεργὸς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ», *ΠτΕ* 5 (1983), σσ. 4-5. Πρβλ. Ἦλ. Βουλγαράκη, «Ἡ ἱεραποστολὴ τῶν μὴ ἱεραποστόλων», *ΠτΕ* 6 (1983), σ. 4-5. «Ὁ Ἰω. Χρυσόστομος γιὰ τοὺς συνεργοὺς τοῦ Εὐαγγελίου», *ΠτΕ* 5 (1983), σ. 10. «Αὐτοκριτικὴ», *ΠτΕ* 20 (1986), σ. 2. Εὐ. Στύλιου, «Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου», *ΠτΕ* 6 (1983), σ. 5.

62. Ἦλ. Βουλγαράκη, «Ἡ Ἐκκλησία προσεύχεται γιὰ τὴν ἱεραποστολή», *ΠτΕ* 2 (1981-82), σ. 8.

Ὁ ρόλος τῶν γυναικῶν

Ὁ πρωταγωνιστικὸς ρόλος τῆς γυναίκας στὴν οἰκουμενικὴ μαρτυρία ἀναδεικνύεται ἀρκετὲς φορές. Τὰ περισσότερα ἄρθρα αὐτῆς τῆς ομάδας προβάλλουν τὸ πρότυπο μιᾶς χριστιανῆς ἀγίας, ἢ ὁποῖα μὲ τὴ δράση της συνέβαλε στὴν καλλιέργεια τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἀγροῦ. Τὸ παράδειγμα τῆς ἀγίας Πρίσκιλλας ἐμφανίζεται τρεῖς φορές⁶³, ἐνῶ στὰ ὑπόλοιπα ἄρθρα γίνεται λόγος γιὰ τὶς γυναικεῖες πρωτοβουλίες κατὰ τὴν πρώτη Ἐκκλησία. Σκοπὸς τῶν κειμένων αὐτῶν εἶναι ἡ εὐαισθητοποίηση τῶν σύγχρονων Ἑλληνίδων γιὰ δημιουργικὴ μίμηση. Στὴ συνάφεια αὐτὴ ἀκολουθοῦν δυναμικὲς καὶ συγχρονικὲς παροτρύνσεις γιὰ τὴν ἐνεργοποίηση τοῦ ἱεραποστολικοῦ χαρίσματος τῶν γυναικῶν. Γιὰ νὰ ἀποδοθεῖ εὐκρινέστερα τὸ μήνυμα τοῦτο, περιγράφονται οἱ πολυποίκιλες ἱεραποστολικὲς ἐργασίες τῶν γυναικῶν τῆς ἱστορίας, οἱ ὁποῖες εἶναι πρωτοποριακὲς καὶ γιὰ τὴ σύγχρονη ἐποχὴ, ὅπως εἶναι ἡ κατήχηση, ἡ διδασκαλία⁶⁴, ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα, ἡ νοσοκομειακὴ φροντίδα, ἡ ἐτοιμασία ἐκκλησιαστικῶν εἰδῶν καὶ ἐνδυμάτων⁶⁵.

Μοναχισμὸς

Στὴν ομάδα αὐτὴ ἐντάχθηκαν δύο ἄρθρα ποὺ φηλαφοῦν τὴ συμβολὴ τῶν μοναχῶν/μοναζουσῶν στὴν ἐν Χριστῷ μαρτυρία. Κεντρικὴ ἰδέα τῶν ἄρθρων ἀποτελεῖ ἡ διπλῆ θεώρηση τοῦ μαρτυρικοῦ-ἱεραποστολικοῦ ἔργου, ὅπως ἀποκρυσταλλώνεται στὴ θεολογικὴ ἔρευνα τοῦ Ἡλία Βουλγαράκη. «Ὁ μοναχὸς μὲ τὴ νοερὰ προσευχὴ του ἐβόα στὸν Θεὸ καὶ μὲ τὴ σιωπηλὴ παρουσία του κραύγαζε στὸν κόσμο [...] Ἀσκήση ποὺ ἰσοδυναμοῦσε μὲ μαρτύριο. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ μαρτύριο ἀποτελοῦσε καὶ τὴν καλύτερη μαρτυρία τοῦ σταυροαναστάσιμου μηνύματος τοῦ μοναχοῦ. Μήνυμα ποὺ διαπερνοῦσε τὶς καρδιὲς τῆς πρωτόγονης ζωῆς κατοίκων νέων περιοχῶν»⁶⁶. Ἐν συνεχείᾳ ὁ καθηγητῆς προσθέτει:

63. Γ. Πατρῶνος, «Πρίσκιλλα: συνεργὸς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ», *ΠτΕ* 2 (1981-82), σ. 9. Γ. Πατρῶνος, «Οἱ 'μικροί' καὶ 'ἄσημοι' τῆς ἱεραποστολῆς», *ΠτΕ* 10 (1984), σσ. 6-7. Ἡλ. Βουλγαράκης, «Ἡ Πρίσκιλλα», *ΠτΕ* 40 (1991), σσ. 107-109.

64. Ἡλ. Βουλγαράκης, «Γυναῖκες καὶ ἱεραποστολὴ στοὺς πρώτους ἱεραποστολικούς χρόνους», *ΠτΕ* 38 (1991), σσ. 35-37.

65. Ἡλ. Βουλγαράκης, «Χριστιανὲς ἱεραπόστολοι σὲ ἐθνικούς», *ΠτΕ* 39 (1991), σσ. 70-71.

66. Ἡλ. Βουλγαράκης, «Ἐλπίδες ἀπὸ τὸ παρελθόν», *ΠτΕ* 11 (1984), σ. 5.

«Πολλοὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς [...] πῆραν τὴν ἀποστολικὴ πρωτοβουλία νὰ ἀναζητήσουν οἱ ἴδιοι τὶς μὴ χριστιανικὲς φυλὲς ποὺ βρισκόνταν ἐγκαταστημένες στὸν σημερινὸ χῶρο τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας γιὰ νὰ τοὺς κηρύξουν τὸ εὐαγγέλιο»⁶⁷.

Κοινωνικὴ Διακονία καὶ χριστιανικὴ μαρτυρία

Ἡ ἔκφραση τοῦ ἱεραποστολικοῦ γεγονότος στὸ πλαίσιο τῆς κοινωνικῆς προσφορᾶς καὶ διακονίας τῆς Ἐκκλησίας ἀναλύεται ἐπαρκῶς σὲ δεκαοκτῶ κείμενα. Στὰ δεκατέσσερα ἀπὸ αὐτὰ παρουσιάζονται τὰ βιοτικὰ προβλήματα τῶν χωρῶν ποὺ ἀνήκουν οἱ νέες Ὀρθόδοξες κοινότητες⁶⁸ καὶ ὑπογραμμίζεται ἡ κοινωνικὴ προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας⁶⁹, σὲ σχέση κυρίως μὲ τὴν ὑλικὴ βοήθεια ποὺ παρέχει ἡ ἱεραποστολή, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐναγώνια προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς δικαιοσύνης στὸν κόσμο. Συνάμα μεταφέρονται οἱ προσπάθειες Διεθνῶν Ὄργανισμῶν ποὺ συνεργάζονται μὲ τὶς Χριστιανικὲς Ἐκκλησίες γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ κακοῦ⁷⁰.

Ἡ κεντρικὴ θέση τῶν παραπάνω συνοψίζεται στὰ ἑξῆς: Ἡ Ἐκκλησία μὲ τὴ μαρτυρία τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἀπαιτεῖται νὰ προσφέρει τὶς ποικίλες ὑπηρεσίες της σὲ ὅλον τὸν κόσμο ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε ἄνθρωπο ξεχωριστά. «Ἡ ἱεραποστολή τῆς Ὀρθόδοξίας εἶναι τὸ ἀγκάλιασμα τῶν ἀνθρώπων σὲ μία διακονία τῆς ἀγάπης καὶ μέσα στὴν κοινότητα ποὺ ὀνομάζεται Ἐκκλησία»⁷¹. Ἔτσι ἀκολουθεῖ τὸν τρόπο καὶ ὑπακούει στὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου⁷², θεραπεύοντας στὴν πράξη καὶ μὲ παρρησία τὸ κοινωνικὸ κακό⁷³. Σὲ αὐτὸ τὸ θεολογικὸ ζήτημα ποὺ προκύπτει

67. Ὁ.π., σ. 6. Πρβλ. Μ. Klimenko, «Μοναχοὶ ἱεραπόστολοι στοὺς Λάπωνες» (ἀπόσπασμα βιβλίου), ΠτΕ 11 (1984), σ. 25.

68. Ἰω. Λάμπας, «Ἡ πραγματικὴ δίψα καὶ τὸ ἀληθινὸ νερό», ΠτΕ 12 (1984), σσ. 16-17. Κ. Α. Κωνσταντινίδης, «Ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς: χθές, σήμερα, αὔριο», ΠτΕ 22 (1987), σσ. 16-19.

69. «Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες», ΠτΕ 11 (1984), σ. 3.

70. Μ. Βιολάκη-Παρασκευᾶ, «Παγκόσμια Ὄργάνωση Ὑγείας» (συνέντευξη), ΠτΕ 5 (1983), σσ. 6-9.

71. Ἀλ. Καρούτογλου, «Ἱεραποστολή: ἕνα χωρὶς τέλος ἀγκάλιασμα τοῦ ἀνθρώπου», ΠτΕ 12 (1984), σ. 4.

72. Π.χ. Ματθ. 10, 5-15 καὶ Λουκ. 10, 1-12.

73. Π.Β.Π., «Μία πολὺ παλιὰ μεταμόσχευση», ΠτΕ 25 (1988), σσ. 5-6.

μεταφέρεται ή δυναμική τής Βασιλείας του Θεού στον κοινωνικό στίβο⁷⁴. Μὲ ἓνα ἀπαράμιλλο οἰκουμενικὸ ἀγκάλιασμα, ποὺ ὑπερβαίνει τὶς ἔθνικο-φυλετικὲς διακρίσεις⁷⁵, διακηρύσσεται ἡ ἀνάγκη νὰ προσφερθεῖ ἀλληλεγγύη σὲ κάθε τόπο⁷⁶ μέχρι τὶς ἐσχατιὲς τοῦ πλανήτη, καθὼς καὶ ἡ πρόγευση (ἀρραβώννας) τής Βασιλείας τοῦ Θεοῦ στὸ ἐκάστοτε κοινωνικὸ παρόν.

Εὐδιάκριτες ἐπίσης εἶναι οἱ ἀκόλουθες θέσεις: α) Ἡ οἰκονομικὴ ἀνισότητα ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸν Βορρᾶ καὶ τὸν Νότο, μὲ τὴν ἀνάληψη ἐκμετάλλευση τοῦ Νοτίου Ἡμισφαιρίου ἀπὸ τὸ Βόρειο, εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὶς εὐαγγελικὲς ἀρχές, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν παραβολὴ τοῦ πλούσιου καὶ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου⁷⁷. β) Ἡ κοινωνικὴ διακονία δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ «ἐξαγοράσει» τὴν πίστη τῶν ἑτεροθρήσκων. Ὁ Θανάσης Παπαθανασίου σημειώνει χαρακτηριστικὰ: «Ἡ κοινωνικὴ διάχυση τής ἐν Χριστῷ ζωῆς, ὡστόσο, δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθεῖ ὡς προσωπεῖο ἢ ὡς προπαγανδιστικὸς τρόπος προσέγγισης τῶν ἄλλων δὲν ἀποτελεῖ, δηλαδὴ, μίᾳ ἐξωραϊσμένη “βιτρίνα”, ἀλλὰ ἔμπρακτη φανέρωση τής μυστικῆς πραγματικότητος, ἱερὴ ἀποστολή»⁷⁸. γ) Ὁ ἐκκλησιαστικὸς τρόπος συμβάλλει καθοριστικὰ καὶ δυναμικὰ στὴν εἰρήνευση τῶν τοπικῶν κοινωνιῶν ἀλλὰ καὶ τῶν κρατῶν τοῦ πλανήτη⁷⁹. Στὴν ἴδια θεματικὴ ἀνήκουν δύο μελετήματα, μὲ θέμα τὴ σχέση μαρτυρίας καὶ πολιτικῆς. Σὲ αὐτὰ μὲ σαφήνεια τονίζεται ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη μαρτυρία σὲ καμμία περίπτωση δὲν ἀποτελεῖ ἀποικιοκρατικὸ κυβερνητικὸ σχῆμα.

74. Ἀλ. Καρυώτογλου, «Ἱεραποστολή: ἓνα χωρὶς τέλος ἀγκάλιασμα τοῦ ἀνθρώπου», *ΠτΕ* 12 (1984), σ. 5.

75. «Νότιος Ἀφρική», *ΠτΕ* 16 (1985), σ. 25.

76. Ἀλ. Καρυώτογλου, «Ἱεραποστολή: Πρόσκληση ἐπανευρέσεως τοῦ ἀνθρώπου», *ΠτΕ* 23 (1987), σσ. 26-27.

77. Λουκ. 16, 19-31. Ἀλ. Σταυρόπουλος, «Βορρᾶς καὶ Νότος. Ἀλληλεξάρτηση-Ἀλληλεγγύη-Ἀνάπτυξη», *ΠτΕ* 24 (1987), σ. 24-26. Πρὸβλ. Θ. Παπαθανασίου, *Ἡ Ἐκκλησία γίνεται ὅταν ἀνοίγεται*, ἐκδ. Ἐν Πλῶ, Ἀθήνα 2008, σσ. 279-305.

78. Θ. Παπαθανασίου, «Ἱεραποστολή μέσα ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη», *ΠτΕ* 24 (1987), σ. 27-28. Πρὸβλ. Θ. Παπαθανασίου, *Ἐνας Ἰάπωνας δίχως σχιστὰ μάτια. Νικόλαος Κασάτκιν, ὁ εὐαγγελιστὴς τῶν Ἰαπώνων*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2018, σ. 105.

79. Ἀναστάσιος (Γιαννουλάτος), «Σύντομος στοχασμὸς γιὰ τὴν εἰρήνη», *ΠτΕ* 12 (1984), σ. 13.

Συμπεράσματα

Ἡ καλλιέργεια τῆς οἰκουμενικότητας τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ δημιουργία τοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὴν μετάδοση τοῦ Εὐαγγελίου σὲ ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἡ πληροφόρηση γιὰ τὴν πολύμορφη πραγματικότητα τῶν ἐθνῶν ἐκφράζουν τοὺς στόχους τοῦ περιοδικοῦ ΠτΕ. Ἡ ἐπίτευξη αὐτῶν τῶν στόχων πραγματοποιεῖται μὲ τὴν ἄρτια ὀργανωμένη ὕλη, στὴν ὁποία περιλαμβάνονται θεολογικά, δημοσιογραφικά καὶ λογοτεχνικά ἄρθρα. Ἡ γλῶσσα τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἡ κοινὴ νεοελληνικὴ μὲ πολυτονικὸ σύστημα γραφῆς, ἐνῶ ἡ χρῆση θεολογικῶν ὄρων ἀποδίδεται πάντοτε μὲ σαφήνεια.

Οἱ περισσότεροι συγγραφεῖς κατάγονται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ οἱ ξένοι προέρχονται ἀπὸ τὶς χώρες τῶν νέων ἱεραποστολικῶν ἐκκλησιῶν, γεγονός πὸν προβάλλει τὸν οἰκουμενικὸ χαρακτήρα τοῦ περιοδικοῦ. Οἱ περισσότεροι συνεργάτες εἶναι λαϊκοὶ ἀπὸ διάφορες ἐπαγγελματικὲς εἰδικότητες, ἀκόμη καὶ λογοτέχνες, ἐνῶ τὸ ποσοστὸ συμμετοχῆς τῶν κληρικῶν ἀντιστοιχεῖ σχεδὸν ἰσόποσα σὲ ἐκεῖνο τῶν λαϊκῶν θεολόγων. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ δεικνύουν τὸν συλλογικὸν χαρακτήρα τῆς ἐργασίας πὸν ἔχει συντελεσθεῖ. Οἱ Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος, Ἡλίας Βουλγαράκης, Ἀργυρῶ Κοντογεώργη καὶ Παναγιώτης Μπούμης ἀποτελοῦν τοὺς μόνιμους ἀρθρογράφους. Οἱ ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ προέρχονται ἀπὸ ὅλες τὶς ἡλικίες καὶ τὰ μορφωτικὰ ἐπίπεδα. Ἀνάμεσά τους ἀναφέρονται καὶ παιδιὰ.

Οἱ συγγραφεῖς τῶν ἄρθρων προβάλλουν τὶς ἀκόλουθες θεολογικὲς θέσεις: Ὁ πρῶτος ἱεραπόστολος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Τριαδικὸς Θεός. Τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, πὸν ἀποτελοῦν τὸν νέο περιούσιον λαὸν τοῦ Θεοῦ στὴν ἱστορία, παρακινούμενα ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μεταφέρουν τὸν τρόπο ζωῆς τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον. Ἡ φύση τῆς Ἐκκλησίας συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴν ἱεραποστολή, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νὰ ὀδηγήσει ὅλα τὰ ἔθνη σὲ μία παγκόσμια κοινωνία ἐν Χριστῷ ἀγάπης. Συγχρόνως, οἱ ἀρθρογράφοι προσπαθοῦν νὰ κινητοποιήσουν τοὺς ἀναγνώστες νὰ στηρίξουν τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο μέσα ἀπὸ τὴν ἀνάδειξη τῆς συμβολῆς τῶν κληρικῶν, τῶν λαϊκῶν καὶ τῶν μοναχῶν στὴν ὀρθόδοξη μαρτυρία. Ἰδιαιτέρως τονίζεται ὁ πρωταγωνιστικὸς ρόλος τῆς γυναίκας μὲ τὰ παραδείγματα διαφόρων ἱστορικῶν γυναικείων μορφῶν. Τέλος, σημειώνεται ὅτι

προέκταση τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου εἶναι ἡ κοινωνικὴ βοήθεια, ἡ διακονία τῆς ἀγάπης καὶ ἡ θεραπεία τοῦ κοινωνικοῦ κακοῦ. Ὡστόσο, ἀποσαφηνίζεται ὅτι ἡ κοινωνικὴ διακονία δὲν ἀποτελεῖ αὐτοσκοπὸ τῆς ὀρθόδοξης μαρτυρίας.

Μὲ λίγα λόγια, το περιοδικὸ *Πάντα τὰ Ἔθνη* κατὰ τὴν πρώτη δεκαετία τῆς ἐκδόσεώς του προέβαλε τὴν οἰκουμενικότητα τῆς Ἐκκλησίας μὲ θεολογικὴ τεκμηρίωση, μερίμνησε γιὰ τὴν ἐνημέρωση καὶ πληροφόρηση τῶν Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν γιὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸ καὶ καθημερινὸ βίον τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένη νέων Ἐκκλησιῶν, προσφέροντας στοὺς ἀναγνώστες τὴν ἱεραποστολικὴ πληροφόρηση σὲ ἄμεση σχέση μὲ τὴ θεολογικὴ κατάρτιση καὶ σπουδὴ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο συνέβαλε στὴν ἀναβίωση τῆς Ὀρθόδοξης μαρτυρίας.

Στις ἡμέρες μας, ὁ εὐαγγελισμὸς τῶν ἐθνῶν ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπαν-εαγγελισμὸς τῶν παραδοσιακῶν χριστιανικῶν κοινωνιῶν συνεχίζεται ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἡ μετάδοση τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ δημοσίευση κειμένων μὲ θεολογικὴ τεκμηρίωση καὶ ἡ εἰδησεογραφικὴ πληροφόρηση γιὰ τὰ δρώμενα στὶς νέες ἱεραποστολικὲς ἐκκλησίες ἐξακολουθοῦν νὰ διοχετεύονται μέσα ἀπὸ τὰ ἔντυπα ἱεραποστολικά περιοδικὰ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς ἠλεκτρονικὲς ἐκδόσεις τους σὲ ποικίλους ἀποδέκτες. Αὐτὸ ποὺ ἀπαιτεῖται πλέον εἶναι ἡ στοχευμένη χρῆση τῶν δυνατοτήτων ποὺ προσφέρουν οἱ ψηφιακὲς ἐφαρμογές, ὥστε μὲ βάση τὶς ἀρχές τῆς πολυμεσιτικότητας νὰ καλλιεργηθεῖ ἡ διαδραστικότητά μεταξὺ πομποῦ καὶ δέκτη. Βέβαια ἡ πρόσληψη καὶ ἡ ἀνταπόκριση στὸ κάλεσμα τῶν ἱεραποστολικῶν ἐντύπων καὶ διαδικτυακῶν ἀγωγῶν ἐξαρτᾶται πάντοτε ἀπὸ τὸν κάθε ἀποδέκτη (ἀναγνώστη) καὶ τὴ διάθεσή του νὰ καταστῆ μὲ τὴ ζωὴ του ἀναμεταδότης τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη.

SUMMARY

The magazine *Panta ta ethni* as a channel for the transmission of Orthodox testimony to the universe. Communication approach

By Nikolaos G. Tsirevelos, *PhD in Theology*
Aristotle University of Thessaloniki

The study of magazine, namely *Panta ta Ethni* (= All Nations), emphasizes its historic contribution to the transmission and intake of the Gospel's message worldwide. Additionally, it resulted in the recrudescence of Greeks' interest in Mission. The former, *Panta ta Ethni*, a journalistic instrument of the Church of Greece, labours for the continuation of the Greek-speaking Orthodox martyria/witness utmost the world from 1981, when first issued, up to present. The current Archbishop of Tirana and all Albania Anastasios was the founder of magazine. This paper first attempts to describe the publication process of the magazine (artistic elaboration, structure of copies, linguistic means) and investigate the specific features of the editors (transmitters); it also provides facts concerning the readers (receivers). Secondly, the theological documentation of the Orthodox martyria (message) has been recorded, divided into thematic categories.

Βιβλιογραφία

Πηγές

Καινή Διαθήκη: Novum Testamentum Graece, Nestle-Aland, ²⁸2012.

Μεγάλου Ἀθανασίου, *Λόγος περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου, καὶ τῆς διὰ σώματος πρὸς ἡμᾶς ἐπιφανείας αὐτοῦ*, PG 25.

Γρηγορίου Νύσσης, *Ἐξήγησις ἀκριβῆς εἰς τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων*, PG 44.

Πάντα τὰ Ἔθνη, τεύχη 1-40, περίοδος ἔκδοσης 1981-1991.

Μελέτες

Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου), *Ἱεραποστολὴ στὰ ἔθνη τοῦ Χριστοῦ*, ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα 2007.

- Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου), *Ἔως ἐσχάτου τῆς γῆς. Ἱστορικά ἱεραποστολικά μελετήματα*, ἐκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2009.
- Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου), *Στὴν Ἀφρική. Ἄρθρα, μελέτες, ἀπολογισμοί, ὁδοιπορικά (Μὲ ἀνταποκρίσεις συνεργατῶν)*, ἐκδ. Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 2010.
- Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου), *Ἡ λησμονημένη ἐντολή. Ἀπὸ τὸν λήθαργο στὴν ἀφύπνιση*, ἐκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2013.
- Βουλγαράκη Ἠλ., *Ἡ Ἱεραποστολή κατὰ τὰ ἑλληνικά κείμενα ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1917*, ἐκδ. Πορευθέντες, Ἐν Ἀθήναις 1971.
- Βουλγαράκη Ἠλ., *Ἱεραποστολή. Δρόμοι καὶ Δομές*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1989.
- Βουλγαράκη-Πισίνα Εὐαγγελίας (ἐπιμ.), *Ἀγάπη καὶ Μαρτυρία. Ἀναζητήσεις Λόγου καὶ Ἥθους στὸ Ἔργο τοῦ Ἡλία Βουλγαράκη*, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2001.
- Κούκουρα Δήμητρας, *Ἐκκλησία καὶ Γλῶσσα - Ἐπικοινωνιακή προσέγγιση*, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶς, Θεσσαλονίκη 2006.
- Κούκουρα Δήμητρας, *Μεθοδολογική προσέγγιση Ὀμιλητικῶν κειμένων (Λόγοι Ἐπισκόπων)*, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶς, Θεσσαλονίκη 2006.
- Κούκουρα Δήμητρας, «Μεταδίδοντας τὸ Μήνυμα», *Θεολογία*, τ. 82, 2 (2011), σσ. 203-219.
- Ματσούκα Ν., *Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία Β΄*, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶς, Θεσσαλονίκη 1999.
- Παπαθανασίου Θ., «Ἡ “γενιὰ τοῦ ’60” καὶ ἡ ἱεραποστολή», στό: Π. Καλαϊτζίδης, Θ. Παπαθανασίου, Θ. Ἀμπατζίδης (ἐπιμ.), *Ἀναταράξεις στὴ Μεταπολεμικὴ θεολογία - «Ἡ θεολογία τοῦ ’60»*, Πρακτικὰ Θεολογικοῦ Συνεδρίου Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Ἰ. Μ. Δημητριάδος καὶ τοῦ περιοδικοῦ *Σύναξη*, ἐκδ. Ἰνδικτος, Ἀθήναι 2009, σσ. 367-427.
- Παπαθανασίου Θ., *Ἡ Ἐκκλησία γίνεται ὅταν ἀνοίγεται*, ἐκδ. ἐν Πλῶ, Ἀθήνα 2008.
- Παπαθανασίου Θ., *Ἐνας Ἰάπωνας δίχως σχιστὰ μάτια. Νικόλαος Κασάτκιν, ὁ εὐαγγελιστὴς τῶν Ἰαπώνων*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2018.
- Τσιρέβελου Ν., *Τὰ ἱεραποστολικά περιοδικὰ καὶ ἡ ἀποτύπωση τῆς Ὀρθόδοξης μαρτυρίας κατὰ τὴ μεταπολεμικὴ περίοδο. Ἐπικοινωνιακὴ προσέγγιση, διδακτορικὴ διατριβή, Τμῆμα Θεολογίας - Θεολογικὴ Σχολὴ Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 2014.*
- Τσιρέβελου Ν., *Θεολογικὴ θεμελίωση τῆς Ὀρθόδοξης μαρτυρίας. Σπουδὴ στὸ ἔργο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας Ἀναστασίου*, ἐκδ. Ostracon Publishing, Θεσσαλονίκη 2015.